

Богуцька Софія
ст. гр. ФУПОМ-21
Тернопільський національний економічний університет
s.bohutska@i.ua
Науковий керівник – к.е.н., доцент Горин В. П.

ЕФЕКТИВНІСТЬ ЗАСТОСУВАННЯ ПОДАТКОВОЇ СОЦІАЛЬНОЇ ПІЛЬГИ ДЛЯ НАСЕЛЕННЯ

З проблемою побудови ефективної податкової системи стикаються всі країни на різних етапах свого розвитку. І це не дивно, адже податки є основним джерелом формування доходів бюджету. Наша країна не стала винятком. З п'яти надходжень до державного бюджету більша половина припадає саме на податкові надходження. Основним прямим податком, що формує відносини між державою та громадянами, є податок на доходи фізичних осіб (ПДФО). ПДФО є стабільним регулярним джерелом бюджетних надходжень та має важливе фіскальне значення.

Податок на доходи фізичних осіб виконує роль не лише регулювання доходів фізичних осіб, а й забезпечує контроль за платоспроможністю громадян та їх здатністю до заощадження, що цілком відповідає принципу соціальної справедливості. Втім, впродовж останніх років потенціал податку як регулятора соціальних процесів відійшов на другий план, а головне його призначення вбачають у забезпеченні наповнення коштами державного і місцевих бюджетів.

Податкові пільги стали темою досліджень багатьох українських вчених, зокрема А. Соколовської [3], Н. Ткаченко [4] та інших. У своїх працях вони вивчали проблеми оптимізації системи податкових соціальних пільг та удосконалення пільгового оподаткування при справлянні податку на доходи фізичних осіб. Втім, у мінливому макроекономічному середовищі питання доцільності й ефективності застосування фіскальних інструментів соціального регулювання потребує подальшого вивчення.

Початок 2017 року в Україні позначений низкою важливих економічних нововведень. Однією із головних новацій в економічній сфері стало дворазове підвищення мінімальної зарплати, що на даний момент становить 3200 грн. Заробітна плата, як джерело доходу, підлягає оподаткуванню такими податками, як військовий збір, ПДФО та єдиний соціальний внесок. Податок на доходи фізичних осіб є одним із найбільш фіскально значимих податків в Україні, що наповнює бюджети відразу на кількох рівнях бюджетної системи. Платниками цього податку згідно Податкового кодексу України є: фізичні особи – резиденти, які отримують

доходи як з джерела їх походження в Україні, так і іноземні доходи; фізичні особи – нерезиденти, які отримують доходи з джерела їх походження в Україні; податкові агенти [2].

Щоб зменшити податкове навантаження на громадян, Податковим кодексом України передбачені соціальні податкові пільги. Податкова соціальна пільга – це сума, на яку платник податку з доходів фізичних осіб має право зменшити суму загального місячного оподаткованого доходу, отриманого з джерел на території України від одного працедавця у вигляді заробітної плати. Отримати її можна лише за одним місцем роботи і за умов передбачених законодавством.

Згідно пп. 169.4.1 Податкового кодексу України, податкова соціальна пільга у 2017 році може застосовуватися до доходу працівника у вигляді заробітної плати чи прирівняних до неї виплат, якщо розмір доходу не перевищує прожиткового мінімуму для працездатної особи, встановленого на початок звітного податкового року, помноженого на 1,4 та округленого до найближчих 10 гривень.

Отже, максимальна заробітна плата до якої застосовують податкову соціальну пільгу становить $1600 * 1,4 \approx 2240$ грн. ПСП становить 50% від прожиткового мінімуму, встановленого на 1 січня того ж року, що у 2017 році становить 800 грн ($1600 * 50\% = 800$). Ця сума береться як 100% ПСП. Загалом існує три категорії пільг: 100 % – 800 грн, 150% – 1200 грн, 200% – 1600 грн. Варто зазначити, що саме розмір ПСП не підлягає оподаткуванню, сама ж різниця між 2240 грн і сумою ПСП оподатковується за ставкою 18%. Розглянемо категорії працівників, що претендують на ПСП у табл. 1.

Таблиця 1

Категорії платників податку, які мають право на податкову соціальну пільгу у 2017 році [1]

Категорії платників податку, які мають право на податкову соціальну пільгу	Розмір ПСП, у %	Розмір ПСП, у грн
Будь-які платники податку, чий оподатковуваний дохід за місяць не перевищує 2240 грн	100	800
Платник податку, який утримує двох чи більше дітей віком до 18 років (у розрахунку на кожен таку дитину);	100	800
Одинокі батьки, вдови (вдівці), опікуни, утримувачі дитини-інваліда — на кожен дитину віком до 18 років. Чорнобильці першої або другої категорій. Інваліди I або II групи, у тому числі з дитинства. Інші.	150	1200
Герої України, СРСР, Герої Соціалістичної Праці. Учасники бойових дій, інваліди I і II групи, колишні в'язні концтаборів.	200	1600

Таким чином остання категорія, що наведена в табл. 1, застосовується дуже рідко через вік частини людей які до неї належать, адже він перевищує 70 років. Парадоксальним є також те, що чинним законодавством затверджено, що мінімальна заробітна плата становить 3200 грн, а межа застосування ПСП – 2240 грн. Виникає закономірне питання хто з працівників може скористатися пільгою? Оскільки нормативно-правовими актами не заборонено працювати менш ніж на 1 ставку, ця норма може бути застосована до зарплати працівника, який працює, наприклад, на 0,5 ставки [1].

Позитивним моментом є те, що платники податку, які утримують двох чи більше дітей віком до 18 років, мають право на ПСП в розмірі 100% суми пільги на кожен таку дитину (п. 169.1.2 ПКУ). Тобто заробітна плата до якої застосовується ПСП для матері (батька) двох дітей становить 4480 грн.

Щодо учасників АТО, то право на пільгу вони не мають. Адже відповідно до статті 169.1.3 ПКУ розповсюджується лише на осіб, що були учасниками бойових дій на території інших держав. Цю ситуацію можна розглядати як вагоме недоопрацювання, що проявляється в невідповідності економічного законодавства з політичними реаліями.

Отже, можна стверджувати, що податок на доходи фізичних осіб на сучасному етапі не виконує належним чином соціально-регулюючої функції. Механізм оподаткування порушує принципи рівності усіх платників перед законом та соціальної справедливості.

З метою формування раціонального обґрунтування податку на доходи фізичних осіб, підвищення його стимулюючої та регулюючої ролі необхідно запровадити розмір неоподатковуваних доходів для всіх категорій платників на рівні не менше прожиткового мінімуму.

Література:

1. Казакова В. Податкова соціальна пільга 2017. Хто має право, як розрахувати та як отримати / В. Казакова // Портал byhgalter.com [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://byhgalter.com/podatкова-socialna-pilga-2017-xto-maye-pravo-yak-rozrahuvati/>

2. Податковий кодекс: Закон України від 02.12.2010 р. № 2755-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>

3. Соколовська А. М. Теоретичні засади визначення податкового навантаження та рівня оподаткування / А. М. Соколовська // Економіка України. – 2006. – Вип. 7. – С. 4-12 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://me.kmu.gov.ua/file/link/82203/file/sokol_7_06_U.pdf

4. Ткаченко Н. М. Податкові системи країн світу та України. Облік і звітність: [навч.-метод. посібник] / Н. М. Ткаченко, Т. М. Горова, Н. О. Ільченко; під заг. ред. Н. М. Ткаченко. – К. : Алерта, 2004. – 554 с.